

De winter van 2014/15 zag wit van de Grote Zilverreigers

De massale aanwezigheid van Grote Zilverreigers was ongetwijfeld een van de opmerkelijkste fenomenen van de winter 2014/15. Naar schatting overwinterden er maximaal 8900 exemplaren in ons land. Dat is bijna een verdubbeling van het seizoensmaximum van de winter 2013/14.

De reigers profiteerden plaatselijk van het hoge aanbod aan Veldmuizen, zoals in Zuidwest-Friesland, waar een extreme muizenpiek heerste. In dit artikel reconstrueren we de aantallen aan de hand van landelijke watervogel- en slaappleatstellingen, en losse waarnemingen.

Achteraf gezien gaf het verloop van het winterseizoen 2013/14 al aan dat er iets bijzonders stond te gebeuren. Tijdens de slaappleatstellingen werden vanuit de hoogste aantallen behaald tijdens de laatste telling van het seizoen in februari. Piekaantallen waren wel eens eerder zo laat in het winterseizoen vastgesteld, maar niet zo uitgesproken als deze keer (4900 exemplaren, inclusief bijschatting). De piekaantallen in februari vielen samen met de muizenexplosie die toen al op gang kwam in delen van Nederland.

Vroege aankomst

Grote Zilverreigers arriveerden in het najaar van 2014 relatief vroeg in grote aantallen. Op trektelposten werden in juli en augustus al flink wat vogels opgemerkt. Watervogeltellers noteerden tijdens de watervogeltelling van september al ruim 2600 exemplaren. In oktober liep het totaal al op tot ruim 4600 exemplaren en was het grootste gedeelte van de overwinteraars aangekomen. Hoewel tijdens trektellingen ongetwijfeld ook lokale verplaatsingen worden genoteerd, wees het nieuwe dagrecord van 88 exemplaren op 10 oktober bij de Vijfhoek bij Diemen, op de flinke binnenkomst in oktober. De aantallen van de watervogeltellingen bleven van november tot en met februari redelijk stabiel rond de 4500. In vergelijking tot voorgaande winters week het seizoenspatroon niet sterk af, maar lag het moment van massaal binnenkomen dus vroeger dan in eerdere jaren.

Maximum bijna verdubbeld

Een spannende vraag is wat het seizoensmaximum van Grote Zilverreigers in de afgelopen winter was. Daarvoor zijn de landelijk gecoördineerde slaappleatstellingen een prima bron. Hoewel niet alle slaappleatsen worden geteld, zijn regio's met veel Grote Zilverreigers tegenwoordig goed afgedekt. Er zijn nog wel enkele regio's waarin op basis van losse waarnemingen

(Waarneming.nl) vrijwel zeker een nog onbekende slaappleat moet liggen (figuur 1). In de winter van 2014/15 werden tijdens zowel de landelijke slaappleatstelling van oktober als die van februari 6300 vogels geteld. Bijschattingen op basis van losse waarnemingen (Waarneming.nl) buiten een straal van 7,5 kilometer van de slaappleatsen leveren een seizoensmaximum van 8900 Grote Zilverreigers op tijdens de februaritelling. Als dat maximum wordt vergeleken met de maxima van eerdere jaren waarvan op dezelfde wijze bijschattingen zijn gemaakt, wordt duidelijk wat een exceptioneel seizoen het was. In de afgelopen winter trad bijna een verdubbeling van de aantallen op, terwijl vanaf 2007/08 een gemiddelde jaarlijkse toename van 15% gebruikelijk was (figuur 2).

Muizenpiek onthouden?

Hoe is deze reuzensprong van de Grote Zilverreiger mogelijk? Bekend is dat de Grote Zilverreigers in verschillende regio's profiteer-

Braakballen: bijna 100% muizen

30 braakballen die werden verzameld op een slaappleat bij Giessenburg (ZH) bleken voor bijna 100 procent uit muizenharen te bestaan.

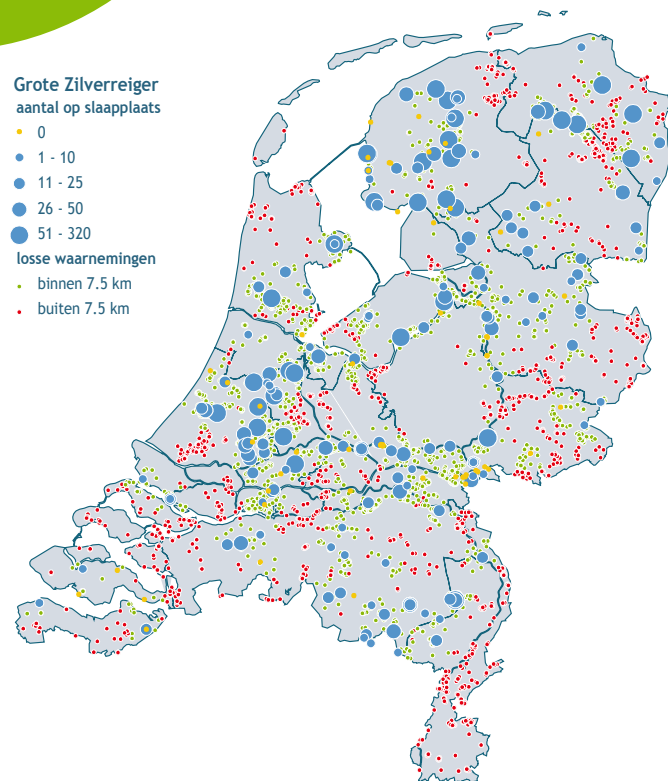
Willem van Manen en Marten Geertsma konden behalve de muizenharen verder onderscheiden:

- 2 kaakjes van Veldmuizen
- 4 scharen van Amerikaanse Rivierkreeften
- 3 kopjes van Duikerwants spec.
- 1 Platte Waterwants

Heeft u dergelijke braakballen? Willem van Manen wil ze graag hebben voor verder onderzoek: willem.vanmanen@sovon.nl

Een bekend beeld in de winter 2014/15: concentraties Grote Zilverreigers op grasland, op zoek naar muizen, zoals hier bij Duiven. Foto: Rob Zweers

Braakballen Grote Zilverreiger. Foto: Albert de Jong

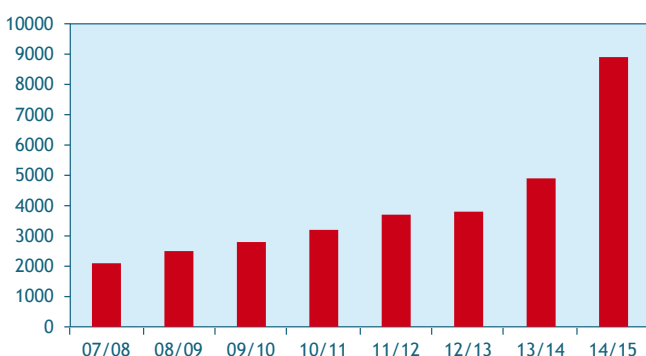

Figuur 1. Slaappleatsen (blauw) en losse waarnemingen van Grote Zilverreigers in de telperiode 14 februari - 1 maart 2015. Groen: losse waarnemingen binnen 7,5 km van bekende slaappleatsen. Rood: losse waarnemingen buiten 7,5 km van bekende slaappleatsen.

den van extreme aantallen Veldmuizen. In het merengebied van Zuidwest-Friesland woelden de muizen de veenweides vanaf oktober om tot een gatenkaas. Alterra berekende op basis van satellietbeelden dat zeker 12.000 hectare Fries grasland was aangetast door muizen (<http://bit.ly/1z06b17>). In oktober werden er in dezelfde regio ruim 1400 Grote Zilverreigers op slaapplaatsen geteld. Tijdens dagtellingen in die maand werden er op verschillende plekken tientallen tot meer dan honderd reigers bij elkaar gezien. Ook rondom Arnhem en in de Alblasserwaard zochten groepen van tientallen zilverreigers systematisch muizenrijke percelen af, vaak vergezeld van Buizerds en kleine aantallen Blauwe Reigers. Een spannende hypothese is dat de vogels die aan het einde van de zachte winter van 2013/14 de muizenstand zagen toenemen, bewust terugkeerden naar Nederland om deze voedselbonanza te exploiteren. Of zou het zo zijn dat exemplaren die normaal gesproken 's winters door West-Europa zwerven ditmaal al in het najaar besloten om in Nederland te blijven hangen in plaats van verder te trekken? Vragen die om een uitgebreidere analyse vragen.

● Olaf Klaassen en Albert de Jong

Figuur 2. Seizoensmaxima van Grote Zilverreigers op slaapplaatsen (incl. bijschattingen)

Pimpelmeesje in de Nationale Vogelweek

Ingespannen tuurt ze naar het gevangen Pimpelmeesje. Vogels van zo dichtbij kunnen bekijken, dat is onvergetelijk. Dit meisje is één van de ruim tachtig bezoekers die meekijken hoe Frank Majoor en Ruud Foppen vogels vingen op hun CES-plek op de Wylerberg.

De ringplek ligt naast het voormalige Sovonkantoor in Beek-Ubbergen. Sovon organiseerde twee ringochtenden in de Nationale Vogelweek. Van 16 t/m 24 mei waren er honderden activiteiten in heel het land om zoveel mogelijk mensen te enthousiasmeren om naar vogels te kijken. Dat begint met zo'n Pimpelmeesje...

Foto: Marijn Nijssen

Jaarverslag 2014

Zoals het een vereniging betaamt brengt ook Sovon jaarlijks een jaarverslag uit. Het Jaar van de Spreeuw, Adri Remeeus als Vrijwilliger van het Jaar, de mediastorm over ons artikel in Nature over de schadelijke invloed van neonicotinoïden op insectenetende vogels, het wel en wee van de vogelmeetnetten; alles wat van belang was in 2014 is terug te vinden in het jaarverslag.

Leuk om te lezen wat we, bureau & 9.174 waarnemers samen, hebben uitgevoerd en bereikt.

Neem ook een kijkje en download het jaarverslag via www.sovon.nl/publicaties/jaarverslag-2014.

